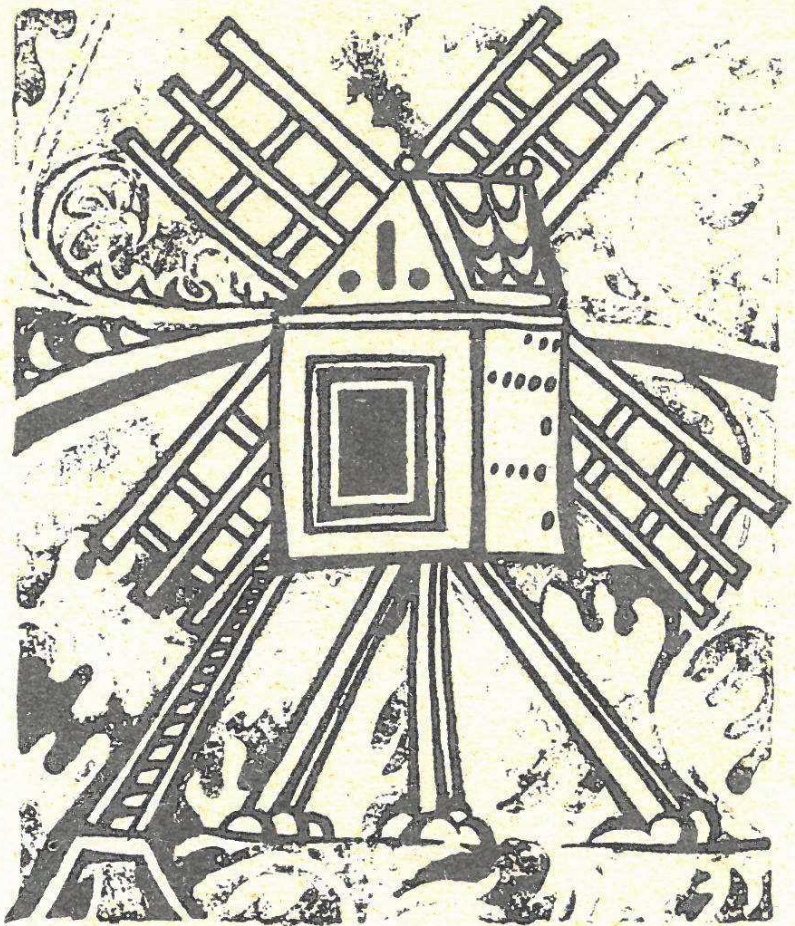

ZPRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ

1

1971

R 2004

Technické muzeum v Brně	
Knihovna	
A.6042 skř. číslo	44181 přir. čís.

Technické muzeum v Brně

R 89

Technické muzeum v Brně
Knihovna
VYŘAZENO

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující instituce vydává Technické muzeum v Brně.

Po nutných přípravách a konsolidačních opatřeních vstoupilo letošním rokem Technické muzeum v Brně do období systematické a koncepčně zaměřené činnosti. Vytvořením potřebných organizačních, technických, administrativních a personálních předpokladů je dnes náš ústav v zásadě připraven plnit náročné úkoly v dokumentaci historie techniky i vybraných technických oborů naší socialistické společnosti.

Nejsou to úkoly malé. Jde nejen o zajišťování výstavní a expoziční činnosti, ale i o obsáhlou sbírkovou, tezaurační, dokumentační a výzkumnou aktivitu, převážně veřejnosti skrytou, která však teprve ve svém organickém komplexu tvoří vlastní náplň Technického muzea.

Chceme, aby i tato činnost byla patřičně publikována. Rozhodli jsme se proto vydávat pravidelný čtvrtletní ZPRAVODAJ TM, jehož posláním bude poskytovat vybrané informace o našich činnostech v plné šíři muzejní problematiky. Chceme tím zajistit a zlepšit potřebnou koordinaci a spolupráci s výzkumnými, výchovnými a dokumentačními institucemi, usilujeme tím poskytnout široké odborné i návštěvnické veřejnosti aspoň orientační obraz o naší práci.

Rádi bychom uvítali náměty, připomínky k naší práci; rádi rozšíříme podle zájmů našich spolupracovníků informační působení tohoto ZPRAVODAJE.

Ing. Miroslav B e r k a
ředitel

VÝSTAVY A EXPOZICE

Výstava "LENIN-ATOM-MÍR"

Za účasti oficiálních zástupců stranických a státních orgánů a sovětského konsulátu byla v Technickém muzeu otevřena výstava Lenin-atom-mír. Šlo o panelovou fotografickou výstavu, připravenou Vsesvazovou společností pro mezinárodní styky v Moskvě. Na snímcích se prezentovaly úspěchy mírového využití atomové energie v rozmanitých oblastech života Sovětského svazu. Pracovníci Technického muzea doplnili tuto výstavu některými zajímavými přístroji z oblasti využití jaderné energie, používanými nebo zhotovenými v brněnských závodech a ústavech, mimo jiné i modelem trubkovnice chladiče těžké vody, určeného pro atomovou elektrárnu v Jaslovských Bohunicích.

Výstava byla otevřena od 21. ledna do 28. února a byla první kulturně výchovnou akcí, pořádanou Technickým muzeem u příležitosti oslav padesátého výročí vzniku KSČ.

Výstava "JIHLAVSKÝ CÍN"

Ve spolupráci s muzeem Vysočiny v Jihlavě uspořádalo TM výstavu o jihlavském cínu. Základ exponátů tvořila sbírka prezentovaná v letních měsících veřejnosti na hradě Roštejně u Telče. Tento výběr byl doplněn několika exempláři cínového nádobí ze sbírek Moravské galerie v Brně. Muzeum města Brna poskytlo zařízení cínařské dílny brněnského cínaře D. Lachnitta, kterým byla výstižně dokumentována technologie výroby cínových předmětů. Obrazová dokumentace, vysvětlující těžbu a zpracování cínu, byla doplněna hornickým nářadím, zařízeními a modely těžebních strojů ze sbírek Národního technického muzea v Praze.

Výtvarné řešení výstavy provedl Valér Kováč, návrh katalogu Vlasta Baránková, členové skupiny 07. Katalog byl odborně zpracován Jiřím Mertou a Věrou Buchníčkovou, pracovníky Technického muzea.

Výstava byla otevřena od 18. prosince 1970 do 28. února 1971.

Výstava "ARCHITEKTURA BEZ ARCHITEKTŮ"

Výstava pořádaná ve spolupráci s čs. střediskem výstavby a architektury, jejímž autorem je švédský architekt Bernard Rudolfsky. Jde o výstavu 120 fotografií, zahrnující originální projevy spontánní a kolektivní architektury, která již od roku 1964 cestuje po evropských a zámořských městech a budí zasloužený obdiv. Je zajímavým dokumentem, směřujícím k poznávání prapůvodních zdrojů a principů architektonické tvorby.

Výstava byla otevřena od 22. ledna do 28. února 1971.

V prvním čtvrtletí byly v Technickém muzeu uspořádány ještě dvě menší výstavy:

ve spolupráci s Národním technickým muzeem v Praze výstava **ARCHITEKTURA V OSACE** (10. - 31. března 1971),

ve spolupráci s Domem umění města Brna výstava **RAKOUSKÝCH FOTOGRAFŮ** (10. - 31. března 1971).

PANORAMA stereoskopické promítání barevných diapozitivů uvedla celkem 6 programů, které shlédlo 6.168 návštěvníků.

Stálé expozice Technického muzea:
 VÝVOJ VYUŽITÍ VODNÍ ENERGIE
 PARNÍ ENERGETIKA

Celkem navštívilo expozice a výstavy Technického muzea během prvního čtvrtletí tohoto roku 13.391 návštěvníků, z toho bylo 117 hromadných návštěv ze škol.

SBÍRKOTVORNÁ ČINNOST

V uplynulém čtvrtletí získalo TM pro oddělení vodních strojů technicky významný a muzeálně cenný exponát.

Jde o Girardovu turbínu, vyrobenou v roce 1901 firmou Märky, Broumovsky a Schulz - Adamsthal a používanou ve vodním díle na "zámecké" Dyji v parku zámku v Lednici na Moravě, dodávající vodu pro zavlažování parku a pro objekty velkostatku.

Demontáž turbíny byla krajně obtížná. Nebyla k dispozici dokumentace. Stísněný prostor kašny - objektu památkově chráněného - nebylo možné většími zásahy do stavby upravit. Zimní období bylo nevhodné pro tuto práci, harmonogram rekonstrukčních prací na jezu a čerpací stanici Hydroprojektu Brno a Vodohospodářských staveb Břeclav však nedovoloval přesunout demontáž na letní měsíce. Toto všechno vytvářelo tak nepříznivé podmínky, že se zdálo, že bude nutné provést nežádoucí zásahy do konstrukce turbíny, např. řezání hřídelí apod.

Dík vzácnému pochopení montážního oddělení ČKD Blansko, jemnovitě vedoucího mont. oddělení s. Králíčka, mont. technika s. Dočekala a montéra s. Konečného se však přece jen podařilo pod odborným vedením Dr. Lunera, pracovníka TM, turbínu demontovat bez jakéhokoli nepříznivého zásahu. Bude významným a vskutku unikátním exponátem oddělení vodních strojů.

V oddělení vodní energetiky se zaměřila pozornost k získání informací o čerpací stanici olomouckých vodáren ve Chvalkovicích, která má značnou muzeální hodnotu. Provedl se předběžný průzkum. Bylo zjištěno, že strojové zařízení vodárny se stává ze 2 parních strojů o výkonu 80 k, které byly spojeny přímo s plunžrovými dvojčinnými čerpadly. Strojové vybavení je ve výborném technickém stavu, jeho demontáž však nepřichází v úvahu (např. průměr setrvačníku je 4.500 mm).

Stavba i strojní zařízení vytváří organický celek. Uvažuje se o využití této vodárny jako technické památky.

Pro úsek sbírek městské hromadné dopravy bylo péčí s. Lubomíra Bauera, odborného pracovníka TM, získáno několik významných exponátů. Z Dopravního podniku města Brna byla získána neúplná vývojová řada kolejových vozidel městské hromadné dopravy v Brně. Jedná se o parní lokomotivu z roku 1889 "Caroline", motorové a vlečné vozy osobní tramvajové dopravy z období od zahájení elektrické trakce (1900) až do roku 1945, čistící vůz a další. Celkem 14 exponátů. Pro kompletizaci vývojové řady tramvajové dopravy se rekonstruuje další tři vozy.

V oddělení slévárenských strojů a zařízení byly sbírkové předměty zajišťovány pomocí dotazníkového šetření, které bylo v tomto čtvrtletí ukončeno. Jiří Jiříkovský, odborný pracovník TM, zahrnul do tohoto šetření více než 200 sléváren, kde zjišťoval stav, druhy a množství starších slévárenských strojů a zařízení. Bylo získáno přes 100 informací a po vytrí-

dění jich přes 30 bude sloužit k plnění odborných úkolů v tomto oddělení, především v tom, že umožní poměrně přesně stanovit jednotlivé oblasti budoucího sběru.

VĚDECKOVÝZKUMNÁ ČINNOST

V letošním roce byl před odborné a vědecké pracovníky ústavu postaven náročný plán vědeckovýzkumné činnosti. Začalo se pracovat na 7 úkolech z oblasti historie slévárenství (vývoj technologie výroby ocelových odlitků, vývoj slévárenských zařízení), z oblasti strojírenství (historie větrných mlýnů na Moravě, problematika závodních a městských elektráren), dále se zpracovává pozůstalost akademika Píška, rekonstrukce Františkovy hutě a obecně muzeologická problematika výchovné práce v technických muzeích. Jde většinou o dlouhodobé úkoly, z nichž některé jsou řešeny jako dílčí témata státního programu základního výzkumu.

V tomto čtvrtletí byl pro všechny řešitele úkolů uspořádán seminář k metod. otázkám výzkumné práce.

V souladu s přípravou obsahové náplněv Domu vědy a techniky při TM vytváří ústav již nyní odborný aktiv spolupracovníků pro zajišťování úkolů DVT. Kupř. koncem loňského roku byla za externí spolupráce ukončena výzkumná studie problematiky vztahu technického rozvoje a reprodukce pracovních sil v podnicích CHEPOS. V únoru proběhlo na GŘ CHEPOS oponentní řízení této studie. Byla příznivě přijata a výsledky této činnosti se budou realizovat v personální práci GŘ Chepos. Studie je uložena v knihovně Technického muzea.

V tomto čtvrtletí byla v oddělení elektrotechniky ustavena skupina externích spolupracovníků, která se bude zabývat otázkami využití elektřiny ve vývoji dopravy. Vedoucím týmu je Prof. Ing. Jaroslav Hanyk. V současné době se upřesňuje problematika tématu.

KNIHOVNA A DOKUMENTAČNÍ SBÍRKY

Knihovna soustřeďuje literaturu k dějinám techniky všeobecně a se zvláštním zaměřením na obory: vodní a parní energetika, měřicí a přístrojová technika, technika v domácnosti, městská doprava, slévárenství. Z původní knihovny Obchodní a živnostenské komory v Brně, jež je součástí knihovny TM, byly převzaty statistické a ekonomické spisy a vyčleněny zprávy obchodních a živnostenských komor z celého světa, které jsou důležitým pramenem pro studium dějin techniky a průmyslu od poloviny 19. století. Počet svazků knihovny dosáhl 36 tisíc, knihovna odebírá přes 70 časopisů.

Dokumentační sbírky jsou rozděleny na

- sbírku prospektů
- sbírku fotografií a filmů
- sbírku map a plakátů
- sbírku rukopisů a výzkumných zpráv.

Sbírka rukopisů byla v poslední době obohacena tituly:
 Prof. Dr. Ing. Boleslav Hanzelka: Vývoj automobilů Wikov
 Jaroslav Najman: Autobusová doprava Brno, Autodrožky v Brně,
 Trolejbusová doprava Brno

Z pozůstalostí je nejvýznamnější pozůstalost:
 Viktora Kaplana (patentové spisy a materiály patentových sporů)
 Jaroslava Jičínského (dolování na Ostravsku a Rosicko-Oslavansku)

Jozefa Sumce (korespondence, separáty)
Leopolda Grimma (skripta, fotografie)

KONSERVÁTORSKÉ A RESTAURÁTORSKÉ LABORATOŘE

V prvním čtvrtletí se činnost laboratoří zaměřila na:

- zhotovení dalších secesních svítidel pro Besední dům v Brně, rekonstruovaných podle fragmentárního originálu - jde o významný podíl Technického muzea na uvádění Besedního domu do původního stavu;
- dokončení pamětní desky zakladatele moderní barevné fotografie Ing. Dr. Karla Schinzela pro Okresní národní výbor Opava, podle návrhu akad. malíře Františka Žemličky;
- Zhotovení chybějícího nábytkového kování pro kompletaci exponátů stálé expozice nábytku v Moravské galerii Brno. Jde o doplněk barokního, rokokového a empírového nábytku;
- odlití pamětních medailí k 50. výročí vzniku KSČ pro První brněnskou strojírnu podle jejich modelu;
- zhotovení medailí s motivem Komenský jako součást čestného uznání I. a II. stupně ke Dni učitelů, pro odbor školství Národního výboru města Brna. Autor návrh, A. Pohanka.

V tomto čtvrtletí bylo též započato s plánovitou údržbou sbírkového fondu Technického muzea (konservace kovových sbírkových předmětů).

DŮM VĚDY A TECHNIKY

Už více jak dva roky se v Brně připravuje výstavba Domu vědy a techniky, jako součásti Technického muzea. Jeho poslá-